

Добровольська А.М.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Івано-Франківський національний медичний університет*

ПОНЯТТЯ «ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І ЙОГО ТРАКТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ І ПРОВІЗОРІВ

Однією з основних ознак сучасного суспільства є стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІК-технологій), використання яких забезпечує створення, перероблення, розподіл і споживання надзвичайно великих за обсягом інформаційних ресурсів.

За сучасних умов розвитку медичної і фармацевтичної науки і практики має місце активне впровадження в процес навчання і професійну діяльність фахівців системи охорони здоров'я і фармацевтичної галузі України новітніх ІК-технологій, використання котрих у практичній медицині і фармації скероване на реалізацію права людини щодо отримання кваліфікованої медичної допомоги в будь-який час і в будь-якому місці, зважаючи, зокрема, на високий рівень інформаційно-технологічної компетентності (ІТ-компетентності) лікарів і провізорів.

На активному впровадженні ІК-технологій для вдосконалення навчання, що визначає основні пріоритети модернізації освіти і досягнення її якості в усьому світі, свою увагу акцентувало чимало міжнародних освітніх ініціатив, серед яких слід виокремити:

– Millennium Development Goals (MDGs) – Цілі розвитку тисячоліття (Ціль 2), прийняті на Саміті ООН;

– the UNESCO Education for All (EFA) – проект ЮНЕСКО «Освіта для всіх»;

– World Summit for the Information Society (WSIS) – Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства;

– Literacy Decade Initiatives – Десятиліття ініціатив грамотності, проголошене ООН на період до 2015 р. [3].

Цілі розвитку тисячоліття в межах членства в ООН адаптовано Україною [4]. При цьому Ціль 2 «Забезпечення якісної освіти впродовж життя» основним пріоритетом висуває дистанційну освіту, післядипломну освіту та інші форми освіти, зокрема з використанням інноваційних навчальних технологій та ІК-технологій.

У дослідженні «Цифрова компетентність на практиці: рамковий аналіз» («Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks»), яке оприлюднила Європейська комісія [6], зазначено, що в Рекомендаціях Парламенту і Ради Європи від 18 грудня 2006 р. (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EU)) [5] саме цифрова компетентність (digital competence) визнана однією з восьми ключових компетентностей (key competences) для навчання впродовж життя (lifelong learning – LLL) у країнах Європейського Союзу. Вона визначена як здатність упевнено, критично і творчо використовувати ІК-технології для досягнення цілей, що належать до

галузі роботи, зайнятості, навчання, дозвілля, участі в житті суспільства [1]. Ця компетентність розглядається як трансверсальна, що сприяє досягненню інших компетентностей, які стосуються сфери мов, математики, вміння навчатись, культурної обізнаності тощо і належать до навичок XXI ст., котрих мають досягти всі громадяни, аби забезпечити власну активну участь у житті суспільства та його економічному розвитку [1; 6].

Представники OECD (Організація економічного співробітництва і розвитку) у межах цільового проекту «DeSeCo» («Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations») визначили три категорії ключових компетентностей як концептуальної бази, тобто автономну діяльність, інтерактивне використання засобів, уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах [1].

Цифрова компетентність належить до категорії «інтерактивне використання засобів», де виокремлені такі ключові компетентності:

- здатність інтерактивно застосовувати мову, символіку, тексти;
- здатність використовувати знання (інформаційна грамотність);
- здатність застосовувати (нові) інтерактивні технології.

На сьогодні залишається відкритим питання, як та яким чином має бути відображена цифрова компетентність у змісті освіти і системі підготовки (до дипломної і післядипломної) лікарів і провізорів, бо досі існує різноманіття думок, як саме має називатись компетентність, пов'язана з ІК-технологіями.

У зарубіжних системах освіти в межах поняття «цифрова компетентність» визначають низку понять, зміст яких у багатьох випадках ототожнюється:

- digital literacy (англ.) – цифрова грамотність;
- technology literacy (англ.) – технологічна грамотність;
- information literacy (англ.) – інформаційна грамотність;
- information and technology literacy (англ.) – інформаційна і технологічна грамотність (ІТ-грамотність);
- ICT skills (англ.) – інформаційно-комунікаційно-технологічні навички (ІКТ-навички);
- information competence (англ.) – інформаційна компетентність;
- IT competence (англ.) – інформаційно-технологічна компетентність (ІТ-компетентність);
- IC competence (англ.) – інформаційно-комунікаційна компетентність (ІК-компетентність);
- ICT competence (англ.) – інформаційно-комунікаційно-технологічна компетентність (ІКТ-компетентність);
- e-competence (англ.) – електронна компетентність (е-компетентність);
- medienkompetenz (нім.) – медіакомпетентність та інші [1; 3].

Узагальнений погляд науковців щодо поняття «цифрова компетентність» був представлений у дослідженні «Стратегії для просування та розвитку е-компетентності серед майбутнього покоління професіоналів: європейські і міжнародні підходи» («Strategies to Promote the Development of E-competencies in the Next Generation of Professionals: European and International Trends»), здійсненому на базі університету Мехіко [8].

Основні дискусії навколо поняття «цифрова компетентність» відбувались у межах розроблення стратегічних документів міжнародними організаціями, а саме:

- 1989 – Ontario Ministry of Education and Training (Мінстерство освіти штату Онтаріо, Канада);
- 2004 – CEDEFOP (Європейський центр розвитку і професійного навчання);
- 2007 – OECD (Організація економічного співробітництва і розвитку);
- 2008 – UNESCO (ЮНЕСКО);
- 2009 – Vesta (Векта) [1].

Розбіжності, що мають місце у визначенні поняття «цифрова компетентність» стосовно формування і застосування сфери ІК-технологій, пов'язані з контекстом, у якому вони застосовуються. У звітах OECD сформульована думка, що стан розвитку суспільства та інших сфер, наприклад, нова економіка (new economy), е-економіка (e-economy), ІКТ-сектор (ICT sector), зумовлюють застосування різної термінології щодо сфери ІК-технологій, а це, в свою чергу, призводить до нечіткої термінології стосовно поняття «цифрова компетентність» [1].

Одним із понять, яке використовують міжнародні кола разом із поняттям «цифрова компетентність», є поняття «цифрова грамотність» або «інформаційна грамотність».

Представники ALA (Американська бібліотечна асоціація) в 2000 р. створили стандарти компетентності в сфері інформаційної грамотності («Information Literacy Competency Standards for Higher Education»), згідно з якими освічена людина повинна вміти знаходити необхідну інформацію для професійної і побутової діяльності, користуватися цією інформацією, аналізувати, синтезувати, оцінювати як саму інформацію, так і її джерела, використовуючи при цьому новітні інформаційні і комунікаційні технології [7].

Як зазначає Н. Сороко, інформаційна грамотність – це вміння і навички особистості ідентифікувати інформацію, здійснювати ефективний пошук інформації, відбирати й аналізувати, орієнтуватися в інформаційних ресурсах, інформаційних потоках та інформаційних системах [2]. На сучасному етапі розвитку ІК-технологій це поняття має включати в себе також і володіння технологічними методами організації і зберігання інформації, що представлена на цифрових носіях. Доцільно вказати на те, що інформаційна грамотність відображає інформаційно-технологічний аспект інформаційної культури.

На думку Дж. Романі зміст е-компетентності становлять п'ять понять, тобто е-обізнаність, технологічна грамотність, інформаційна грамотність, цифрова грамотність і медіаграмотність. Автор також зазначає, що в його дослідженні синонімами виступають такі поняття як е-компетентність, цифрова компетентність, ІК-компетентність, а це свідчить про дискусійний характер таких понять [8].

Варто зазначити, що поняття «цифрова компетентність» стосовно формування і застосування сфери ІК-технологій перебуває в стані розвитку. Однак слід визнати, що наукові розвідки здебільшого обумовлені суб'єктивними потребами дослідників при наданні характеристики цьому поняттю. Тому зміст, який вкладається в нього, відповідає цілям і темам

дослідницьких розробок. Цим обмежується або розширюється зміст поняття «цифрова компетентність» до спектру необхідних їм досліджуваних питань.

Здебільшого дослідники під цим поняттям розуміють доведену здатність працювати індивідуально або колективно, використовуючи інструменти, ресурси, процеси і системи, які відповідають за доступ до інформації (відомостей і даних) та її оцінювання, застосовувати таку інформацію для вирішення проблем, спілкування, створення інформаційно-спрямованих рішень, продуктів і систем, а також для отримання нових знань [1].

Зважаючи на всі наведені вище міркування щодо поняття «цифрова компетентність» та його трактування, ми ствердилися у думці, що стосовно навчання дисциплінам природничо-наукової підготовки у межах природничо-наукової підготовки у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах, а також тих знань, умінь і навичок, способів діяльності, яких набувають під час такого процесу майбутні лікарі і провізори, доцільно використовувати поняття «ІТ-компетентність».

Список використаних джерел:

1. Овчарук О. В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення : міжнародні підходи / О. В. Овчарук // Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : Посібник ; За заг. ред. В. Ю. Бикова, О. В. Овчарук ; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. – К. : Атіка, 2014. – С. 7-16.

2. Сороко Н. В. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10 / Н. В. Сороко ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. – К., 2012. – 256 с.

3. Сороко Н. В. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності у країнах Європи / Н. В. Сороко // Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : Посібник ; За заг. ред. В. Ю. Бикова, О. В. Овчарук ; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. – К. : Атіка, 2014. – С. 149-167.

4. Цілі розвитку тисячоліття. Україна 2000-2015. Національна доповідь [Електронний ресурс]. – К., 2015. – Режим доступу : http://un.org.ua/images/stories/docs/2015_MDGs_Ukraine_Report_ukr.pdf

5. European Union. Recommendation of the European Parliament and to the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC) // Official Journal of the European Union. – 2006. – Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:EN:PDF>

6. Ferrari A. Digital Competence in Practice : An Analysis of Frameworks / A. Ferrari. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012. – 92 p. – Retrieved from <https://www.ifap.ru/library/book522.pdf>

7. Information Literacy Competency Standards for Higher Education. – Chicago : ALA (Association of College & Research Libraries), 2000. – 17 p. – Retrieved from <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards.pdf>

8. Romani J. Strategies to Promote the Development of E-competencies in the Next Generation of Professionals : European and International Trends / J. Romani // Monograph. No. 13. November 2009. – Campus Mexico : Latin-American Faculty of Social Sciences, Communication and Information Technology Department, 2009. – 51 p. – Retrieved from https://issuu.com/cristobalcobo/docs/e-competencies_cobo_oxford2009